

ШУКАЙМО ІСТИНУ

Чи правда, що:

- рукопис своєї першої збірки, яка так і не вийшла, В. Симоненко подав до видавництва «Молодь» у **1961** році?
- вона мала назву **«Берег чекання»**?
- у Михайла Стельмаха надовго заліг цей рукопис тому, що письменник **був заклопотаний проблемами з виданням роману «Чотири броди»**?
- знайомство В. Симоненка з працівницею Держлітвидаву Надією Лісовенко та вручення їй рукопису, що опублікований як перша книжка В. Симоненка («Тиша і грім»), сталося **навесні 1962 року**?
- В. Симоненко **встиг прочитати першу верстку** своєї другої поетичної книжки — «Земне тяжіння», яку випустило видавництво «Молодь» після смерті автора?
- була і **друга** верстка цієї збірки і саме вона зберігається у Відділі рукописів Інституту літератури НАН України ім. Т. Шевченка?
- згадуваний Симоненком у щоденниковому записі студентських років **«високий і худий Ваня» — «деревня» ще більша, ніж я**, який **«читав послання президенту Трумену, викликаючи його на поєдинок»**, — **Іван Сподаренко**, майбутній головний редактор газети «Сільські вісті»?
- Борис Олійник був радником тих, хто **«вирішили знейтралізувати енергію»** Симоненкового імені?
- побиття В. Симоненка міліцією влітку 1962 року мало **замовний політичний підтекст**?

Поставлені тут під сумнів твердження, як і деякі інші, трапилися мені в коментарях, що супроводжують публікації творів В. Симоненка в XXI столітті, у статтях, присвячених поетові, та в спогадах про нього. Деякі з них я категорично заперечую, зіставляючи різні документи. Якись судження викликають небезпідставні сумніви, спонукаючи до пошуків. Деяким даю своє тлумачення, спираючись на власну пам'ять та логіку. Це стосується і датування окремих листів Василя.

Тож і запрошую читачів моїх нотаток до пошуків і дискусії — заради істини. Принаймні в тих параметрах, які стосуються суцільної болісної історії появи на світ в Україні Симоненкових книжок у 60-80-ті рр. XX століття.

ПЕРЕДІСТОРІЯ ПЕРШОЇ ЗБІРКИ

«МЕНІ ВЖЕ НЕЗРУЧНО НАГАДУВАТИ ПРО СВОЮ ГОРЕ-ЗБІРКУ»

Так складалося, що всі шанси «засвітити» в Україні молодого українського поета з Черкас мало видавництво «Молодь»: рукопис першої поетичної збірки Василя Симоненка потрапив саме сюди. І цілком виправдано — це видавництво за своїм призначенням було покликане леліяти молоду літературну зміну.

Та Василеві не пощастило. Найперше, вочевидь, тому, що була виявлена (констатую як логічний факт) байдужість і безвідповідальність видавничих працівників, починаючи з редактора та завідувача редакції. Тоді (та й не тільки тоді) панувала рятівна для видавництва (а нерідко й для автора — якщо справді був талановитий) тенденція — на рукописи новобранців здобувати відгуки і благословення письменників першого ряду. Рукопис першої поетичної книжки Василя Симоненка потрапив до Михайла Стельмаха.

А тепер вчитаймося у те, що пишуть товариші В. Симоненка (у спогадах) та дослідники його творчої долі. Підкреслення в цитатах мої.

«...першу свою збірку В. Симоненко надіслав у «Молодь» і вона там пролежала мертвим вантажем **більше року** (до речі, тривалий час із цього на рецензії в М. Стельмаха), а потім, як безнадійну, автор забрав її», — зауважує один з перших пошуковців істини дипломант-заочник Київського університету з Черкас Олекса Лищенко в 1968 році.

Згадав цю історію і черкаський журналіст Віктор Онойко, який працював разом із Василем у «Молоді Черкащини»:

«Десь у 1961 році ми порадили Василеві відібрати вірші і відправити у видавництво «Молодь». Він так і зробив. Це була **відома збірка «Тиша і грім»**. Та звідти надійшла дивна відповідь, мовляв, М. Стельмах, якому було запропоновано написати передмову, зробити цього не зміг, бо працює над новим романом. Але, звичайно, це була тільки одговорка. Василь все зрозумів. Хіба не можна було знайти іншого автора передмови, або й друкувати без неї? До речі, тільки з невеличкою анотацією і вийшла ця книжка десь **через рік**». (Автор призабув, що у «Тиші і грім» була післямова Степана Крижанівського).

Дещо іншу інтерпретацію подає Олексій Срібрянець, під керівництвом якого Василь проходив першу журналістську школу в «Черкаській правді» 1956—1960 рр. У спогадах, написаних 1998 року в Києві (а опублікованих 1999 в Черкасах), старший колега і наставник Василя досить розлого оповідає про один епізод, що мав місце **до липня 1960 року** (цього місяця О. Срібрянець виїхав з Черкас): «Напрочуд скромна людина; тепер уже таких, мабуть, немає, і Вася був останнім з тієї шеренги людей, які не любили «висовуватися», яких зовсім не цікавила осяяна прожекторами арена... І ось пройшов поголос (тоді вже Василь працював завідувачем відділу щойно організованої «Молоді Черкащини»), ніби Симоненкові вірші не сподобалися Михайлу Стельмаху, слава якого на той час була в zenіті. Я уже не пам'ятаю, як говорили: чи Василь сам запропонував йому свою добірку, чи видавництво, куди він її надіслав, звернулося за рецензією до видатного прозаїка. І говорили при цьому, що там щось загальмувалось. Говорили з жалем». «І ось зустрілись ми з ним випадково у якомусь коридорі, де були високі вікна (в «Черкаській правді» таких коридорів не було, виходить, десь в іншому місці зустрілись), і заговорив зі мною Василь на тему, що хвилювала тоді черкаських працівників преси. Сам, без ніякого примусу з мого боку.

— Чули, що на мої вірші Стельмах наклав «вето»?

— Чув. Справді забракував?

— Справді. Сказав: «Я книги ще не бачу. Окремі вірші нічого, а книги не бачу».

— І як ти на все це дивишся? Згоден з ним, чи як?

— Та, я зовсім не про це хотів вам сказати. Що б він не говорив про мої вірші — погане чи хороше, — моя думка про нього як письменника не зміниться. Забракував, не побачив книги, ну й що з того! Книги моєї нема, а письменник Михайло Стельмах є і я поважаю його як письменника...

Ось і вся розмова. А **через два роки** вийшла перша книжка поезій Василя Симоненка в синіх палітурочках — «Тиша і грім». Про Васю заговорили. І враз побільшало у нього друзів...

«Збірка **«Берег чекання»** (назва! — В. Б.) прочекала **півтора року** у видавництві «Молодь», — констатує дослідник Анатолій Ткаченко.

Безперечно, така тяганина обернулася для молодого, безсумнівно талановитого поета з провінції (молодий обласний центр) великими стражданнями.

«Від М. П. (Стельмаха. — В. Б.) я ще не одержав ні слова», — з гіркотою пише Василь у листі до М. Сома **2 грудня 1958 р.** (отже, рукопис першої книжки потрапив до Києва **не пізніше осені 1958 року**). «Коля, мені вже незручно тобі нагадувати про свою горе-збірку, але ти якось таки заברי її в Михайла Панасовича та хоч мені поверни назад. Буду синові вірші читати. Я ж розумію, що в нього й без мене клопоту вистачає», — це вже в **квітні 1959 року** знову ж таки апелює до М. Сома. І майже через рік, у **березні вже 1960-го** волає: «О найсоміший із Сомів! [...] І, нарешті, може ти зробиш ще одну спробу свиснути в Стельмах[а] мій рукопис? Бо відновити по пам'яті навряд чи я здатен, а домашні архіви постраждали від агресії юного Симона».

Цю ситуацію коментує, але вже після смерті поета, у розмові з Василевою матір'ю Ганною Федорівною Щербань Микола Сом:

«Перед виходом першої книжки «Тиша і грім» молодий поет шукав авторитетної підтримки. А в той час хрещеним батьком багатьох літературних молодят був Михайло Панасович Стельмах, який редагував першу збірку Тамари Коломієць, благословляв Василя Діденка та інших наших студійців. Ось чому за проханням Симоненка я передав його вірші шановному майстрові. Але, на превеликий жаль, той рукопис нерухомо пролежав **близько року**. (Насправді, судячи з Василе-